Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (deviata komora)

z 2. februára 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľov – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Článok 5 – Povinnosť sformulovať zmluvné podmienky jasne a zrozumiteľne – Smernica 2005/29/ES – Nekalé obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom – Článok 3 – Pôsobnosť – Článok 7 – Klamlivé opomenutie konania – Článok 13 – Sankcie – Zmluvy o životnom poistení spojené s kapitálovými fondmi nazývanými ‚unit-linked' – Informácie o povahe a štruktúre poistného produktu, ako aj o rizikách spojených s týmto produktom – Klamlivé vzorové zmluvy – Zodpovedný subjekt – Právne dôsledky"

Vo veci C-208/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Okresný súd Varšava-Wola, so sídlom vo Varšave, Poľsko) z 1. júna 2020 a doručený Súdnemu dvoru 23. marca 2021, ktorý súvisí s konaním:

K. D.

proti

Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A.,

SÚDNY DVOR (deviata komora),

v zložení: predsedníčka deviatej komory L. S. Rossi (spravodajkyňa), sudcovia J.-C. Bonichot a S. Rodin,

generálny advokát: N. Emiliou,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A., v zastúpení: A. Ciechowicz-Jaworska a B. Ślażyński, radcy prawni,

* Jazyk konania: poľština.

– poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

– česká vláda, v zastúpení: S. Šindelková, M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

– talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci G. Santini, avvocato dello stato,

– Európska komisia, v zastúpení: S. L. Kalėda a N. Ruiz García, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), ako aj článku 2 písm. d) a článku 3 ods. 1 a 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Ú. v. EÚ L 149, 2005, s. 22).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi K. D. a spoločnosťou Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A. (ďalej len „TUŻ“) vo veci vrátenia poistného zaplateného na základe skupinovej zmluvy o životnom poistení spojenej s kapitálovým fondom (ďalej len „skupinová zmluva ‚unit-linked‘“), ku ktorej K. D. pristúpila.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 93/13

3 Článok 5 smernice 93/13 stanovuje:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. …“

Smernica 2002/83/ES

4 Článok 36 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/83/ES z 5. novembra 2002 o životnom poistení (Ú. v. EÚ L 345, 2002, s. 1; Mim. vyd. 06/006, s. 3), ktorá bola od 1. januára 2016 zrušená a nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí a vykonávaní

poistenia a zaistenia (Solventnosť II) (Ú. v. EÚ L 335, 2009, s. 1), zmenenou smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/58/EÚ z 11. decembra 2013 (Ú. v. EÚ L 341, 2013, s. 1), vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Pred uzavretím poistnej zmluvy sa poistníkovi oznámia aspoň informácie uvedené v prílohe III bod [časti – *neoficiálny preklad*] A.“

Smernica 2005/29

5 Odôvodnenia 7 a 9 smernice 2005/29 znejú:

„(7) Táto smernica sa zaoberá obchodnými praktikami, ktoré priamo súvisia s ovplyvňovaním rozhodnutí o obchodnej transakcii spotrebiteľov vo vzťahu k produktom. …

…

(9) Táto smernica sa nedotýka individuálnych žalôb podaných osobami, ktoré boli poškodené nekalými obchodnými praktikami. Taktiež sa nedotýka predpisov Spoločenstva a vnútroštátnych právnych predpisov o zmluvnom práve… Finančné služby a nehnuteľnosti si z dôvodu svojej komplexnosti a im vlastným vážnym sprievodným rizikám vyžadujú podrobné požiadavky, vrátane pozitívnych povinností pre obchodníkov. Z tohto dôvodu sa táto smernica nedotýka práva členských štátov prekročiť v oblasti finančných služieb a nehnuteľností z dôvodu ochrany ekonomických záujmov spotrebiteľov rámec jej ustanovení. …“

6 Podľa článku 2 tejto smernice:

„Na účely tejto smernice:

…

b) ‚obchodník‘ je akákoľvek fyzická alebo právnická osoba, ktorá v rámci obchodných praktík, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná na účely spadajúce do rámca jej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti, a ktokoľvek, kto koná v mene alebo v zastúpení obchodníka;

c) ‚produkt‘ je akýkoľvek tovar alebo služba vrátane nehnuteľností, práva a záväzku;

d) ‚obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom‘ (ďalej tiež ‚obchodné praktiky‘): sú akékoľvek konanie, opomenutie, spôsob správania alebo vyjadrenie, obchodná komunikácia vrátane reklamy a marketingu obchodníka, priamo spojené s podporou, predajom alebo dodávkou produktu spotrebiteľom;

…“

7 Článok 3 uvedenej smernice vo svojich odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Táto smernica sa uplatňuje na nekalé obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom tak, ako sú ustanovené v článku 5, pred, počas a po uskutočnení obchodnej transakcie vo vzťahu k produktu.

2. Táto smernica sa nedotýka zmluvného práva, a najmä pravidiel o platnosti, uzavieraní alebo účinkoch zmluvy.“

8 Článok 5 tejto smernice stanovuje:

„1. Nekalé obchodné praktiky sú zakázané.

…

4. Za nekalé obchodné praktiky sa považujú najmä tie, ktoré:

a) sú klamlivé v zmysle článkov 6 a 7,

alebo

b) sú agresívne v zmysle článkov 8 a 9.

…“

9 Podľa článku 7 smernice 2005/29:

„1. Obchodná praktika sa považuje za klamlivú, ak v skutkovej súvislosti, berúc do úvahy všetky jej črty, okolnosti a obmedzenia komunikačného prostriedku, opomenie podstatnú informáciu, ktorú priemerný spotrebiteľ potrebuje v závislosti od kontextu na to, aby urobil kvalifikované rozhodnutie o obchodnej transakcii, a tým zapríčiňuje alebo môže zapríčiniť, že priemerný spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil.

2. Za klamlivé opomenutie sa taktiež považuje, ak obchodník skrýva alebo poskytuje nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom podstatné informácie uvedené v odseku 1, vzhľadom na okolnosti popísané v uvedenom odseku, alebo neoznámi obchodný účel obchodnej praktiky, ak už nie je zrejmý z kontextu, a tam, kde v jednom alebo druhom prípade toto spôsobí alebo je pravdepodobné, že spôsobí, že priemerný spotrebiteľ prijme rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neprijal.

…

5. Požiadavky na informácie zavedené právom Spoločenstva vo vzťahu k obchodnej komunikácii vrátane reklamy alebo marketingu, ktorých demonštratívny výpočet je uvedený v prílohe II, sa považujú za podstatné.“

10 Článok 11 tejto smernice vo svojom odseku 1 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia existenciu vhodných a účinných prostriedkov na boj proti nekalým obchodným praktikám s cieľom vynútiť súlad s ustanoveniami tejto smernice v záujme spotrebiteľov.“

11 Článok 13 uvedenej smernice znie:

„Členské štáty stanovia sankcie za porušenie vnútroštátnych predpisov prijatých na základe tejto smernice a prijmú všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie ich vynútiteľnosti. Tieto sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

12 Podľa prílohy II k tejto smernici patria k informáciám, ktoré sa považujú za podstatné v zmysle článku 7 tejto smernice, informácie uvedené v článku 36 ods. 1 smernice 2002/83.

13 Smernica 2005/29 bola zmenená smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2161 z 27. novembra 2019 (Ú. v. EÚ L 328, 2019, s. 7). Táto posledná uvedená smernica, ktorej lehota na prebratie podľa jej článku 7 ods. 1 uplynula 28. novembra 2021, vložila do smernice 2005/29 článok 11a, ktorý znie takto:

„1. Spotrebitelia, ktorí boli poškodení nekalými obchodnými praktikami, majú prístup k primeraným a účinným prostriedkom nápravy vrátane odškodnenia za škodu, ktorú utrpeli, a v relevantnom prípade zníženia ceny alebo ukončenia zmluvy. Členské štáty môžu stanoviť podmienky uplatňovania a účinkov týchto prostriedkov nápravy. Členské štáty môžu v prípade potreby zohľadniť závažnosť a povahu nekalej obchodnej praktiky, škodu, ktorú spotrebiteľ utrpel, a iné relevantné okolnosti.

2. Týmito prostriedkami nápravy nie je dotknuté uplatňovanie iných prostriedkov nápravy, ktoré majú spotrebitelia k dispozícii podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva.“

Poľské právo

14 Smernicu 2005/29 prebral do poľského práva ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (zákon o boji proti nekalým obchodným praktikám) z 23. augusta 2007 (Dz. U. č. 171, položka 1206). V článku 12 ods. 1 tohto zákona v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej sa uvádza:

„V prípade použitia nekalých obchodných praktík môže spotrebiteľ, ktorého záujmy boli ohrozené alebo porušené, požadovať:

…

(4) náhradu spôsobenej škody na základe všeobecných zásad, najmä požadovaním vyhlásenia zmluvy za neplatnú s povinnosťou vzájomného vrátenia plnení a náhrady nákladov súvisiacich s kúpou produktu zo strany obchodníka; …“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15 Vyhlásením účinným od 10. januára 2012 sa K. D. ako poistenec na obdobie 15 rokov pripojila ku skupinovej zmluve „unit-linked“, ktorú uzavrela TUŻ, poisťovňa, a Y, banka konajúca ako poistník.

16 Účelom tejto zmluvy bolo vyberať a investovať poistné platené mesačne poistencami prostredníctvom kapitálového fondu, ktorého kapitál sa vytvára z tohto poistného. Po tom, čo sa sumy zodpovedajúce danému poistnému konvertujú na jednotky účasti na kapitálovom fonde, investujú sa do certifikátov vydaných investičnou spoločnosťou (ďalej len „podkladové aktíva skupinovej zmluvy ‚unit-linked'"), ktorých hodnota sa vypočítava na základe indexu.

17 Výmenou za to sa TUŻ zaviazala vyplatiť poistné plnenia v prípade úmrtia alebo dožitia poistenca na konci poistnej doby. Výška týchto plnení nemala byť nižšia ako nominálna hodnota poistného zaplateného poistencom zvýšená o každú kladnú zmenu hodnoty jednotiek účasti na kapitálovom fonde. Naopak v prípade zrušenia poistnej zmluvy pred uplynutím doby jej platnosti sa TUŻ zaviazala, že poistencovi vyplatí sumu rovnajúcu sa aktualizovanej hodnote jednotiek účasti na tomto kapitálovom fonde znížený o likvidačný poplatok.

18 Sporná skupinová zmluva „unit-linked" sa riadila všeobecnými poistnými podmienkami, tabuľkou nákladov a horných hraníc poistného a stanovami kapitálového fondu, ktoré predstavujú vzorové zmluvné podmienky vypracované spoločnosťou TUŻ. Tieto dokumenty nespresňovali pravidlá, ktorými sa riadi premena poistného na jednotky účasti na kapitálovom fonde a oceňovanie týchto jednotiek účasti, oceňovanie čistých aktív celého tohto fondu a oceňovanie certifikátov, do ktorých boli investované disponibilné finančné prostriedky uvedeného fondu, ani spôsob výpočtu hodnoty indexu, na ktorom boli založené výplaty z týchto certifikátov. V stanovách kapitálového fondu sa okrem iného uvádzalo, že investícia je vystavená najmä úverovému riziku emitenta uvedených certifikátov, ako aj riziku straty časti zaplateného poistného v prípade predčasného zrušenia uvedenej zmluvy.

19 Predaj skupinovej zmluvy „unit-linked" spotrebiteľom uskutočňovala a riadila banka Y, ktorá dostávala províziu od spoločnosti TUŻ za jej činnosť. Hoci Y neparticipovala na tvorbe poistného produktu, ktorý v plnej miere pripravila TUŻ, vyškolila svojich zamestnancov poverených ponúkaním tohto produktu a na tento účel vyhotovila vzdelávací materiál, ktorý schválila TUŻ.

20 V prejednávanej veci sa pristúpenie K. D. ku skupinovej zmluve „unit-linked" uskutočnilo prostredníctvom zamestnanca spoločnosti Y, ktorý jej podľa K. D. predložil predmetný poistný produkt ako investičný produkt s garantovaným kapitálom na konci doby platnosti tejto zmluvy. Ponuka pristúpenia sa zakladala na všeobecných poistných podmienkach a na stanovách kapitálového fondu vypracovaných spoločnosťou TUŻ, ktoré zamestnanec Y odovzdal K. D.

21 Po tom, čo K. D. zistila, že hodnota jej účasti v kapitálovom fonde je podstatne nižšia ako suma poistného, ktoré zaplatila, listom zo 4. apríla 2017 odstúpila od poistnej zmluvy a požiadala TUŻ, aby jej vrátila celú sumu poistného. Žalovaná listom z 25. apríla 2017 tejto žiadosti nevyhovela.

22 Žalobou podanou 10. januára 2018 na Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Okresný súd Varšava-Wola, so sídlom vo Varšave, Poľsko), ktorý je vnútroštátnym súdom predkladajúcim návrh na začatie prejudiciálneho konania, K. D. žiadala, aby bola spoločnosti TUŻ uložená povinnosť zaplatiť jej sumu, ktorá v postate zodpovedá rozdielu medzi odkupnou hodnotou poistnej zmluvy ku dňu odstúpenia od nej, ktorá po odpočítaní likvidačného poplatku predstavuje približne jednu tretinu poistného zaplateného K. D., a celkovou výškou tohto poistného.

23 Na podporu tejto žaloby K. D. uvádza viacero žalobných dôvodov založených najmä na neplatnosti jej vyhlásenia o pristúpení ku skupinovej zmluve „unit-linked", ako aj na uplatnení nekalej obchodnej praktiky zo strany spoločnosti TUŻ, ktorá spočíva v predaji produktov, ktoré

nezodpovedajú potrebám spotrebiteľa, a v poskytovaní klamlivých informácií spotrebiteľovi o nich v priebehu pristúpenia k tejto zmluve. Na podporu týchto žalobných dôvodov K. D. v podstate tvrdí, že všeobecné zmluvné podmienky uvedenej zmluvy obsahujú ustanovenia, ktoré sú dosť nejasné, nepresné, a teda klamlivé a ktoré neumožňujú spotrebiteľovi určiť povahu a štruktúru ponúkaného poistného produktu, ako aj riziká s tým súvisiace.

24 TUŻ tvrdí, že údajné nekalé praktiky uvádzané K. D. sa týkajú procesu predaja poistného produktu, ktorý realizovala Y v rámci svojej hospodárskej činnosti na svoj vlastný účet a vo vlastnom mene. Okrem toho TUŻ tvrdí, že si splnila svoje informačné povinnosti, keďže všetky informácie týkajúce sa uvedeného poistného produktu boli uvedené v dokumentoch, ktoré dostala K. D. pri jej pristúpení ku skupinovej zmluve „unit-linked“.

25 V tomto kontexte sa vnútroštátny súd pýta na výklad viacerých ustanovení smernice 2005/29 a smernice 93/13 s cieľom vyriešiť spor, ktorý prejednáva. Po prvé uvádza, že podľa doslovného výkladu článku 3 ods. 1 smernice 2005/29 v spojení s odôvodnením 7 tejto smernice sa pojem „nekalá obchodná praktika“ v zmysle tejto smernice vzťahuje len na okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy a predstavením produktu spotrebiteľovi a nie na skoršiu fázu týkajúcu sa vypracovania tohto produktu a sformulovania obsahu vzorovej poistnej zmluvy.

26 Podľa vnútroštátneho súdu je však potrebné zohľadniť osobitosti trojstranného právneho vzťahu, o aký ide vo veci samej. V takomto vzťahu je ponuka poistného produktu vytvoreného poisťovňou a distribuovaného poistníkom založená na vzorovej poistnej zmluve vypracovanej touto poisťovňou, ktorá určuje rozsah príslušných povinností poisťovne a spotrebiteľa.

27 Ak teda takáto vzorová zmluva nie je formulovaná zrozumiteľne, čím neumožňuje priemernému spotrebiteľovi určiť základné charakteristiky ponúkaného poistného produktu, tak by sa pojem „nekalá obchodná praktika“ mohol vykladať aj v tom zmysle, že sa vzťahuje aj na správanie obchodníka, ktorý sa síce nepodieľal na predaji tohto produktu, ale vypracoval klamlivú vzorovú poistnú zmluvu, ktorá je základom obchodnej ponuky, ktorú spotrebiteľom pripravil a navrhol iný obchodník.

28 Po druhé, ak by to tak skutočne bolo, vynára sa tiež otázka, či obchodníkom zodpovedným za túto nekalú obchodnú praktiku je obchodník, ktorý vypracoval klamlivú vzorovú poistnú zmluvu, alebo obchodník, ktorý spotrebiteľovi ponúkol produkt založený na tejto vzorovej zmluve a je priamo zodpovedný za jeho uvedenie na trh, alebo či za túto praktiku musia niesť zodpovednosť obaja obchodníci.

29 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že vzhľadom na to, že poistník je subjektom ponúkajúcim pristúpenie ku skupinovej zmluve „unit-linked“ a za to dostane províziu od poisťovne a že pod pojem „obchodník“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 2005/29 spadá tiež ktokoľvek, kto koná v mene alebo v zastúpení obchodníka, možno považovať za zodpovedné oba subjekty.

30 Po tretie vnútroštátny súd má pochybnosti o súlade článku 12 ods. 1 bodu 4 zákona o boji proti nekalým obchodným praktikám so smernicou 2005/29. Toto ustanovenie, tak ako ho vykladajú poľské súdy, totiž umožňuje žiadať neplatnosť zmluvy uzavretej v dôsledku nekalej obchodnej praktiky.

31 Z článku 3 ods. 2 smernice 2005/29 však vyplýva, že konštatovanie nekalého charakteru obchodnej praktiky nemá priamy vplyv na platnosť zmluvy. Okrem toho z článku 13 tejto smernice vyplýva, že sankcie stanovené členskými štátmi za porušenie vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa preberá táto smernica, musia byť účinné, primerané a odrádzajúce. Tieto sankcie by preto mali byť stanovené s prihliadnutím na pravidlo vymedzenia pôsobnosti uvedené v článku 3 ods. 2 tejto smernice.

32 Podľa vnútroštátneho súdu smernica 2005/29 nemôže slúžiť ako základ na určenie neplatnosti zmluvy. Z toho vyplýva, že ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré preberá túto smernicu a stanovuje zrušenie zmluvy uzavretej v dôsledku nekalej obchodnej praktiky, predstavuje neprimeranú sankciu. Až smernicou 2019/2161 normotvorca Únie výnimočne stanovil možnosť požiadať o ukončenie takto uzavretej zmluvy tým, že do smernice 2005/29 vložil nový článok 11a, teda po nadobudnutí účinnosti článku 12 ods. 1 bodu 4 zákona o boji proti nekalým obchodným praktikám.

33 Po štvrté za predpokladu, že by smernica 2005/29 bránila tomu, aby nekalá obchodná praktika bola sankcionovaná neplatnosťou uvedenej zmluvy, ako je to v prípade poľského práva, sa vnútroštátny súd pýta, či článok 5 smernice 93/13 predstavuje vhodný právny základ na požadovanie takejto neplatnosti.

34 V tejto súvislosti sa vnútroštátny súd domnieva, že použitie nezrozumiteľnej a málo jasnej vzorovej poistnej zmluvy spotrebiteľovi neumožňuje, aby pochopil podstatné charakteristiky predávaného produktu, ako aj rozdelenie a rozsah investičného rizika, ktoré znáša, a tým porušuje povinnosť stanovenú v článku 5 smernice 93/13 formulovať zmluvné podmienky jasne a zrozumiteľne. Takéto zistenie by vnútroštátnym súdom mohlo umožniť vyhlásenie niektorých podmienok takejto vzorovej zmluvy za neplatné z dôvodu ich nekalej povahy v zmysle článku 3 ods. 1 tejto smernice.

35 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Okresný súd Varšava-Wola, so sídlom vo Varšave) rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 3 ods. 1 smernice 2005/29 v spojení s jej článkom 2 písm. d) vykladať v tom zmysle, že pojem nekalá obchodná praktika sa vzťahuje len na okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy a predstavením produktu spotrebiteľovi, alebo spadá do pôsobnosti smernice a v dôsledku toho pod pojmom nekalá obchodná praktika treba chápať aj vypracovanie klamlivej vzorovej zmluvy obchodníkom, ktorý je tvorcom produktu, pričom daná vzorová zmluva je základom predajnej ponuky pripravenej iným obchodníkom, a teda priamo nesúvisí s uvádzaním produktu na trh?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku treba vychádzať z toho, že obchodníkom, ktorý je podľa smernice 2005/29 zodpovedný za uplatňovanie nekalej obchodnej praktiky, je obchodník zodpovedný za vypracovanie klamlivých vzorových podmienok alebo je ním obchodník, ktorý na základe takýchto podmienok ponúka produkt spotrebiteľovi a je priamo zodpovedný za uvedenie produktu na trh, alebo treba vychádzať z toho, že podľa smernice 2005/29 sú zodpovední obaja obchodníci?

3. Bráni článok 3 ods. 2 smernice 2005/29 takej vnútroštátnej právnej úprave (výkladu vnútroštátneho práva), ktorá priznáva spotrebiteľovi právo žiadať na vnútroštátnom súde vyhlásenie zmluvy uzavretej s obchodníkom za neplatnú, spojené so vzájomným vrátením plnení, ak bol prejav vôle spotrebiteľa týkajúci sa uzatvorenia zmluvy uskutočnený pod vplyvom nekalej obchodnej praktiky?

4. V prípade kladnej odpovede na tretiu otázku treba uznať, že vhodným právnym základom na posúdenie konania obchodníka spočívajúceho v použití nezrozumiteľnej a nejasnej vzorovej zmluvy voči spotrebiteľovi bude smernica 93/13 a má sa v tejto súvislosti požiadavka uvedená v článku 5 smernice 93/13, že zmluvné podmienky musia byť vypracované zrozumiteľne, vykladať v tom zmysle, že v poistných zmluvách uzatváraných medzi kapitálovým poistným fondom a spotrebiteľmi predmetnú požiadavku spĺňa zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá a ktorá priamo nestanovuje rozsah investičného rizika počas trvania poistnej zmluvy a informuje len o možnosti straty časti zaplatenej prvej platby poistného a následných platieb poistného v prípade vystúpenia z poistenia pred koncom doby poistenia?“

Konanie na Súdnom dvore

36 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 28. decembra 2021 bolo konanie v tejto veci prerušené podľa článku 55 ods. 1 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora až do vyhlásenia rozsudku v spojených veciach C-143/20 a C-213/20, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“).

37 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 25. februára 2022 bol rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“) (C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118), doručený vnútroštátnemu súdu, ktorý mal spresniť, či trvá na svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

38 Listom zo 6. mája 2022 informoval vnútroštátny súd Súdny dvor, že trvá na svojom návrhu. V dôsledku toho sa rozhodlo o opätovnom začatí konania v tejto veci.

O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

39 TUŻ má pochybnosti, pokiaľ ide o prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania, pričom tvrdí, že odpoveď na položené otázky nie je potrebná na vyriešenie sporu vo veci samej. Na jednej strane totiž TUŻ uznala a zaplatila 25. novembra 2020 na účet K. D. sumu ňou vymáhanej pohľadávky, a tak spor vo veci samej sa stal bezpredmetným. Na druhej strane judikatúra Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov už poskytla odpoveď na uvedené otázky.

40 Pokiaľ ide jednak o okolnosť, že judikatúra Súdneho dvora už poskytla odpoveď na otázky vnútroštátneho súdu, stačí pripomenúť, že aj pri existencii judikatúry, ktorá dotknutú právnu otázku objasňuje, si vnútroštátne súdy zachovávajú úplnú slobodu obrátiť sa na Súdny dvor, ak to považujú za vhodné, bez toho, aby okolnosť, že ustanovenia, o ktorých výklad sa žiada, už Súdny dvor vyložil, zbavovala Súdny dvor právomoci znova rozhodovať (rozsudok zo 6. novembra 2018, Bauer a Willmeroth, C-569/16 a C-570/16, EU:C:2018:871, body 21 a 22).

41 Pokiaľ ide jednak o existenciu sporu vo veci samej, je síce pravda, že zo samotného znenia článku 267 ZFEÚ vyplýva, že požadované rozhodnutie o prejudiciálnej otázke musí byť „nevyhnutné“ na to, aby umožnilo vnútroštátnemu súdu „vydať rozsudok“ vo veci, ktorá mu bola predložená. Prejudiciálne konanie tak najmä predpokladá, že pred vnútroštátnymi súdmi

skutočne prebieha konanie, v rámci ktorého majú vydať rozhodnutie, pri ktorom budú môcť zohľadniť rozsudok vydaný v prejudiciálnom konaní [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, TGSS (Nezamestnanosť pracovníkov v domácnosti), C-389/20, EU:C:2022:120, bod 25 a citovaná judikatúra].

42 V rámci spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi zakotvenej v článku 267 ZFEÚ však prináleží iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a ktorý musí niesť zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, aby so zreteľom na osobitosti veci samej posúdil tak potrebu rozhodnutia v prejudiciálnom konaní pre vyhlásenie svojho rozsudku, ako aj dôležitosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Ak sa teda položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť [rozsudok z 24. februára 2022, TGSS (Nezamestnanosť pracovníkov v domácnosti), C-389/20, EU:C:2022:120, bod 23 a citovaná judikatúra].

43 Z toho vyplýva, že pre otázky týkajúce sa výkladu práva Únie platí domnienka relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené [rozsudok z 24. februára 2022, TGSS (Nezamestnanosť pracovníkov v domácnosti), C-389/20, EU:C:2022:120, bod 24 a citovaná judikatúra].

44 V prejednávanej veci vnútroštátny súd Súdnemu dvoru v tejto súvislosti odpovedal, že konanie vo veci samej stále prebieha, že návrh žalobkyne nebol vzatý späť a že sa domnieva, že nie je potrebné ukončiť túto vec z dôvodu uznania pohľadávky zo strany spoločnosti TUŻ s cieľom dosiahnuť ukončenie konania na tomto súde a zabrániť Súdnemu dvoru vo vydaní rozsudku.

45 Súdny dvor už rozhodol, že tvrdenie vnútroštátneho súdu, že konanie vo veci samej stále prebieha, Súdny dvor zaväzuje a účastníci konania vo veci samej ho v zásade nemôžu spochybniť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. februára 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 30, a z 18. novembra 2020, DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, bod 33).

46 Okrem toho, keďže zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, ani z odpovede vnútroštátneho súdu týkajúcej sa zotrvávania na svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania nevyplýva, že by žalobkyňa vo veci samej vzala svoju žalobu späť alebo že by jej nároky boli v celom rozsahu uspokojené, čím by sa spor stal bezpredmetným, nie je zjavné, že by sa problém opísaný v návrhu na začatie prejudiciálneho konania stal hypotetickým, a preto je odpoveď na položené otázky zrejme naďalej nevyhnutná na vyriešenie uvedeného sporu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. decembra 2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, bod 25).

47 Za týchto podmienok treba dospieť k záveru, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej a druhej otázke

48 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora prináleží Súdnemu dvoru v rámci postupu spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, zavedeného článkom 267 ZFEÚ, poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť prejednávaný spor. Z tohto pohľadu Súdnemu dvoru prináleží v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené. Navyše Súdny dvor môže vziať do úvahy aj ustanovenia práva Únie, na ktoré sa vnútroštátny súd v znení svojej otázky neodvolával (rozsudok z 15. júla 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, bod 31).

49 Treba zároveň uviesť, že Súdny dvor opakovane rozhodol, že odôvodnením návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je formulovanie poradných názorov na všeobecné alebo hypotetické otázky, ale potreba, ktorá je vnútorne spätá s efektívnym riešením určitého sporu (rozsudok z 15. júna 2021, Facebook Ireland a i., C-645/19, EU:C:2021:483, bod 116, ako aj citovaná judikatúra).

50 V prejednávanej veci z opisu skutkového stavu uvedeného v bode 23 tohto rozsudku vyplýva, že spor vo veci samej sa týka najmä existencie údajnej nekalej obchodnej praktiky spočívajúcej v tom, že poisťovňa vyhotovila nejasnú a nepresnú vzorovú skupinovú zmluvu „unit-linked“, v dôsledku čoho spotrebiteľ, ktorý pristúpil k tejto skupinovej zmluve, na návrh druhého podniku, ktorý uvedenú skupinovú zmluvu uzavrel ako poistník, nie je schopný pochopiť povahu a štruktúru poistného produktu, a ani riziká, ktoré sú s ním spojené.

51 Za týchto podmienok sa vnútroštátny súd svojou prvou a druhou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 2005/29 vykladať v tom zmysle, že „nekalou obchodnou praktikou“ v zmysle tohto ustanovenia je sformulovanie vzorovej skupinovej zmluvy „unit-linked“ poisťovňou, ktoré neumožňuje spotrebiteľovi, ktorý pristúpi k tejto skupinovej zmluve na návrh druhého podniku, ktorý je poistníkom, pochopiť povahu a štruktúru poistného produktu, a ani riziká, ktoré sú s ním spojené. V prípade kladnej odpovede sa uvedený súd okrem iného pýta, či za túto nekalú obchodnú praktiku musí niesť zodpovednosť poisťovňa, poistník alebo obaja obchodníci.

52 Článok 3 ods. 1 smernice 2005/29 stanovuje, že táto smernica sa uplatňuje na nekalé obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom tak, ako sú stanovené v článku 5 tejto smernice, pred, počas a po uskutočnení obchodnej transakcie vo vzťahu k produktu. Podľa článku 5 ods. 4 uvedenej smernice sa za nekalé obchodné praktiky považujú praktiky, ktoré sú klamlivé v zmysle jej článkov 6 a 7 alebo sú agresívne v zmysle článkov 8 a 9.

53 Pokiaľ ide v prvom rade o kvalifikáciu sformulovania vzorovej skupinovej zmluvy „unit-linked“ poisťovňou ako „obchodnej praktiky“ v zmysle smernice 2005/29, treba po prvé pripomenúť, že pojem „obchodné praktiky“ je formulovaný v článku 2 písm. d) tejto smernice mimoriadne široko, a preto takto označované praktiky musia byť na jednej strane obchodnej povahy, to znamená musia pochádzať od obchodníkov, a na druhej strane musia byť priamo spojené s podporou predaja, predajom alebo dodávkou produktov spotrebiteľom. V tejto súvislosti Súdny dvor objasnil na jednej strane, že pojem „priamo spojené s predajom produktu“ uvedený v tomto ustanovení sa vzťahuje na akékoľvek opatrenie prijaté najmä v súvislosti s uzavretím zmluvy a pojem „produkt“ v zmysle článku 2 písm. c) uvedenej smernice sa okrem iného vzťahuje na akýkoľvek tovar alebo službu. Na druhej strane z článku 2 písm. b) tej istej smernice vyplýva, že

pojem „obchodník“ sa vzťahuje na „akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu“, pokiaľ vykonáva činnosť za odmenu a pokiaľ obchodná praktika patrí do rámca činností, ktoré osoba vykonáva ako obchod, podnikanie alebo povolanie, vrátane prípadu, keď túto praktiku vykonáva iný podnik konajúci v mene a/alebo na účet tejto osoby [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 129, ako aj citovanú judikatúru].

54 Pokiaľ ide po druhé o uplatniteľnosť tohto pojmu na konania poisťovne v súvislosti s pristúpením spotrebiteľov ku skupinovej zmluve „unit-linked“, Súdny dvor už rozhodol, že vyhlásenie, ktorým spotrebiteľ pristúpi k takejto skupinovej zmluve uzavretej medzi poisťovňou a podnikom, ktorý ako poistník uzavrel túto zmluvu, vedie ku vzniku individuálnej poistnej zmluvy medzi touto poisťovňou a týmto spotrebiteľom. Samotný podnik vystupujúci ako poistník tým, že spotrebiteľovi za odmenu ponúka pristúpenie k uvedenej skupinovej zmluve, vykonáva za odplatu činnosť sprostredkovania poistenia v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/92/ES z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia (Ú. v. ES L 9, 2003, s. 3; Mim. vyd. 06/004, s. 330) [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit–linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, body 81, 87 a 88].

55 Z toho ďalej vyplýva, že spotrebiteľ, ktorý chce pristúpiť k takejto skupinovej zmluve „unit-linked“, dostane informácie, ktorých oznámenie poistníkovi vyžaduje článok 36 ods. 1 smernice 2002/83 pred uzavretím poistnej zmluvy (ďalej len „zmluvné informácie“) [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 82].

56 V tejto súvislosti Súdny dvor konštatoval, že vzhľadom na to, že v prípade skupinovej zmluvy „unit-linked“ poistný produkt obsahuje investičný prvok, ktorý je neoddeliteľný od tohto produktu, musia tieto zmluvné informácie obsahovať najmä údaje o základných znakoch podkladových aktív skupinovej zmluvy „unit-linked“. Tieto informácie musia obsahovať jasný, presný a zrozumiteľný opis ekonomickej a právnej povahy týchto podkladových aktív vrátane všeobecných zásad upravujúcich ich výnosnosť, ako aj jasné, presné a zrozumiteľné informácie o štrukturálnych rizikách spojených s uvedenými podkladovými aktívami, a to riziká, ktoré sú vlastné ich povahe a môžu priamo ovplyvniť práva a povinnosti vyplývajúce z poistného vzťahu, akými sú riziká spojené so znehodnotením jednotiek účasti na kapitálovom fonde, s ktorým je uvedená zmluva spojená, alebo úverové riziko emitenta finančných nástrojov, ktoré tvoria tieto podkladové aktíva. Naopak uvedené informácie nemusia nevyhnutne obsahovať podrobný a úplný opis povahy a rozsahu všetkých investičných rizík spojených s podkladovými aktívami skupinovej zmluvy „unit-linked“, ako sú tie, ktoré vyplývajú z osobitostí jednotlivých finančných nástrojov, ktoré ich tvoria, alebo z technických metód výpočtu hodnoty indexu, na ktorom je založená platba týchto finančných nástrojov, ani rovnaké informácie, ako sú informácie, ktoré je emitent uvedených finančných nástrojov povinný ako poskytovateľ investičných služieb poskytnúť svojim klientom [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 97, ako aj 102 až 105].

57 Napokon je úlohou poisťovne oznámiť podniku, ktorý je poistníkom, zmluvné informácie, aby ich následne tento poistník pripravil v jasnej, presnej a zrozumiteľnej forme pre spotrebiteľov s cieľom neskoršie informovať daných spotrebiteľov počas pristupovania ku skupinovej zmluve „unit-linked“. Tento podnik v postavení poistníka, ktorý koná ako sprostredkovateľ poistenia, musí tieto zmluvné informácie poskytnúť každému spotrebiteľovi pred jeho pristúpením k tejto zmluve spolu s akýmkoľvek inými spresneniami, ktoré sa vzhľadom na požiadavky a potreby tohto spotrebiteľa ukážu ako nevyhnutné. Tieto spresnenia musia byť prispôsobené v závislosti

od zložitosti uvedenej zmluvy a formulované pre uvedeného spotrebiteľa jasným, presným a zrozumiteľným spôsobom [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, body 89 až 91].

58 Súdny dvor okrem toho spresnil, že oznámenie zmluvných informácií spotrebiteľovi, ktorý má v úmysle pristúpiť ku skupinovej zmluve „unit-linked“, sa môže uskutočniť prostredníctvom vzorovej zmluvy vypracovanej poisťovňou, pokiaľ je tomuto spotrebiteľovi odovzdaná podnikom, ktorý je poistníkom, pred jeho pristúpením v dostatočnom predstihu, aby mohol so znalosťou veci uskutočniť informovaný výber poistného produktu, ktorý najlepšie zodpovedá jeho potrebám [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24 februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 118].

59 Na základe úvah zhrnutých v bodoch 53 až 58 tohto rozsudku Súdny dvor v rozsudku z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“) (C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 130), rozhodol, že zmluvné informácie musí pred pristúpením spotrebiteľa ku skupinovej zmluve „unit-linked“ na jednej strane poskytnúť poisťovňa a podnik, ktorý je poistníkom a ktorý koná ako sprostredkovateľ poistenia, a toto poskytnutie informácií patrí do rámca činností, ktoré tieto podniky vykonávajú v rámci podnikania, a že na druhej strane priamo súvisí s uzavretím poistnej zmluvy týmto spotrebiteľom v zmysle smernice 2002/83, a tak toto poskytnutie informácií predstavuje „obchodnú praktiku“ v zmysle smernice 2005/29.

60 Keďže – tak ako v prejednávanej veci – má uvedené poskytnutie informácií formu vzorovej zmluvy, ktorá slúži ako základ pre ponuku pristúpenia ku skupinovej zmluve „unit-linked“ ponúkanej podnikom v postavení poistníka, vypracovanie tejto vzorovej zmluvy poisťovňou patrí tiež pod pojem „obchodná praktika“ v zmysle smernice 2005/29.

61 V druhom rade v súvislosti s nekalým charakterom obchodnej praktiky, ktorá spočíva v tom, že poisťovňa vyhotoví nejasnú a nepresnú skupinovú zmluvu „unit-linked“, v dôsledku čoho spotrebiteľ, ktorý k nej pristupuje, na návrh podniku v postavení poistníka nemôže pochopiť povahu a štruktúru ponúkaného poistného produktu, ako aj riziká s ním spojené, treba uviesť, že z článku 7 ods. 1 smernice 2005/29 vyplýva, že obchodná praktika sa považuje za klamlivú a predstavuje nekalú obchodnú praktiku v zmysle článku 5 ods. 4 tejto smernice, ak v jej skutkovom kontexte a so zreteľom na všetky jej črty a okolnosti, ako aj obmedzenia vlastné použitému prostriedku komunikácie sú splnené dve podmienky. Na jednej strane táto praktika musí opomenúť podstatnú informáciu, ktorú priemerný spotrebiteľ potrebuje vzhľadom na kontext na to, aby mohol urobiť informované rozhodnutie o obchodnej transakcii. Na druhej strane uvedená obchodná praktika musí viesť alebo potenciálne viesť k tomu, že priemerný spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil [rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 131].

62 Okrem toho v súlade s článkom 7 ods. 2 uvedenej smernice, ak je splnená druhá podmienka uvedená v predchádzajúcom bode, obchodná praktika sa považuje za klamlivé opomenutie, ak obchodník skrýva takúto podstatnú informáciu alebo ju poskytuje nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom [rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 132].

63 V tejto súvislosti Súdny dvor na jednej strane konštatoval, že zmluvné informácie uvedené v bode 56 tohto rozsudku predstavujú podstatné informácie v zmysle článku 7 smernice 2005/29 [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 133].

64 Na druhej strane so zreteľom na zásadný význam poskytovania zmluvných informácií uvedených v danom bode 56 na to, aby si spotrebiteľ, ktorý má v úmysle pristúpiť ku skupinovej zmluve „unit-linked“, mohol informovane vybrať poistný produkt, ktorý najlepšie zodpovedá jeho potrebám, sa Súdny dvor domnieval, že neposkytnutie týchto informácií, zatajenie týchto informácií alebo poskytnutie týchto informácií nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom môže viesť spotrebiteľa k prijatiu obchodného rozhodnutia, ktoré by inak neprijal [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 134].

65 Súdny dvor z toho vyvodil záver, že opomenutie poskytnúť uvedené zmluvné informácie spotrebiteľovi, ktorý má v úmysle pristúpiť ku skupinovej zmluve „unit-linked“, môže predstavovať nekalú obchodnú praktiku v zmysle článku 5 ods. 4 smernice 2005/29 a konkrétnejšie ho možno považovať za klamlivé opomenutie v zmysle článku 7 tejto smernice [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, bod 135].

66 Ak sú teda zmluvné informácie na jednej strane oznámené spotrebiteľovi, ktorý má v úmysle pristúpiť k tejto zmluve, prostredníctvom vzorovej zmluvy vypracovanej poisťovňou, a ak na druhej strane táto vzorová zmluva opomína, zatajuje alebo poskytuje nejasné, nezrozumiteľné alebo viacvýznamové zmluvné informácie uvedené v bode 56 tohto rozsudku, čím tomuto spotrebiteľovi znemožňuje pochopiť povahu a štruktúru ponúkaného poistného produktu, ako aj riziká, ktoré sú s ním spojené, a tým mu znemožňuje urobiť informovaný výber poistného produktu, ktorý najlepšie zodpovedá jeho potrebám, potom takúto obchodnú praktiku možno považovať za klamlivé opomenutie v zmysle článku 7 smernice 2005/29 a teda predstavuje podľa článku 5 ods. 4 tejto smernice nekalú obchodnú praktiku.

67 Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že s výhradou overení, ktoré musia uskutočniť vnútroštátne súdy v súvislosti s otázkou, či sú splnené podmienky uvedené v predchádzajúcom bode, vyhotovenie vzorovej skupinovej zmluvy „unit-linked“ poisťovňou, ktorá spotrebiteľovi neumožňuje pochopiť povahu a štruktúru ponúkaného poistného produktu, ako aj s ním spojené riziká, môže predstavovať „nekalú obchodnú praktiku“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 2005/29.

68 V treťom rade v súvislosti s prisúdením zodpovednosti za takúto nekalú obchodnú praktiku poisťovni, podniku v postavení poistníka alebo obom obchodníkom Súdny dvor už rozhodol, že vzhľadom na definíciu pojmu „obchodník“ zakotvenú v článku 2 písm. b) smernice 2005/29 a uvedenú v bode 53 tohto rozsudku sa táto smernica môže uplatniť aj v situácii, keď obchodné praktiky hospodárskeho subjektu uskutočňuje iný podnik, ktorý koná v mene a/alebo v zastúpení tohto hospodárskeho subjektu, a jej ustanovenia možno v určitých situáciách použiť tak voči tomuto hospodárskemu subjektu, ako aj voči tomuto podniku, ak tieto dva subjekty zodpovedajú definícii „obchodníka“ (rozsudok zo 17. októbra 2013, RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, bod 38).

69 V prejednávanom prípade z úvah uvedených v bodoch 54, 57 a 59 tohto rozsudku predovšetkým vyplýva, že na jednej strane v kontexte procesu pristúpenia spotrebiteľov ku skupinovej zmluve „unit-linked“ spĺňa definíciu obchodníka v zmysle smernice 2005/29 tak poisťovňa, ako aj podnik v postavení poistníka. Na druhej strane obaja títo obchodníci sú vo vzťahu k spotrebiteľovi, ktorý

pristupuje k tejto skupinovej zmluve „unit-linked“, individuálne zodpovední za riadny výkon predzmluvnej informačnej povinnosti stanovenej v článku 36 ods. 1 smernice 2002/83, pričom každý z nich zodpovedá za tú časť danej povinnosti, ktorá na neho pripadá.

70 Ak teda nekalá obchodná praktika spočíva v okolnosti, že poisťovňa klamlivo sformulovala vzorovú skupinovú zmluvu „unit-linked“, ktorá bola predložená spotrebiteľovi v dostatočnom časovom predstihu pred jeho pristúpením k tejto skupinovej zmluve, musí byť táto poisťovňa v zásade zodpovedná za takúto praktiku.

71 To platí bez toho, aby bola dotknutá prípadná zodpovednosť podniku v postavení poistníka za iné nekalé obchodné praktiky, ktoré priamo súvisia s procesom pristúpenia spotrebiteľa ku skupinovej zmluve „unit-linked“, akými sú praktiky, ktoré môžu spočívať v neposkytnutí doplňujúcej informácie v zmysle bodu 57 tohto rozsudku, súvisiace najmä s finančnými aspektmi investovania do poistného produktu a rizikami spojenými s týmto investovaním, ktoré je tento podnik ako sprostredkovateľ poistenia v zmysle smernice 2002/92 povinný poskytnúť spotrebiteľovi, alebo môžu spočívať v nedodržaní lehoty na predloženie vzorovej skupinovej zmluvy „unit-linked“ spotrebiteľovi v zmysle bodu 58 tohto rozsudku.

72 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú a druhú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 smernice 2005/29 sa má vykladať v tom zmysle, že „nekalou obchodnou praktikou“ v zmysle tohto ustanovenia môže byť sformulovanie skupinovej zmluvy „unit-linked“ poisťovňou, ktoré neumožňuje spotrebiteľovi, ktorý pristúpi k tejto skupinovej zmluve na návrh druhého podniku, ktorý je poistníkom, pochopiť povahu a štruktúru poistného produktu, a ani riziká, ktoré sú s ním spojené, a že táto poisťovňa musí niesť zodpovednosť za túto nekalú obchodnú praktiku.

O tretej otázke

73 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu – zhrnutého v bodoch 30 až 32 tohto rozsudku – vyplýva, že vnútroštátny súd sa svojou treťou otázkou v podstate pýta, či vzhľadom na článok 3 ods. 2 smernice 2005/29, z ktorého vyplýva, že konštatovanie nekalého charakteru obchodnej praktiky sa priamo nedotýka platnosti zmluvy, možno výklad poľského práva, ktorý spotrebiteľovi priznáva právo domáhať sa neplatnosti zmluvy uzatvorenej na základe obchodnej praktiky, považovať za primeranú sankciu v zmysle článku 13 tejto smernice.

74 V súlade s judikatúrou uvedenou v bode 48 tohto rozsudku treba dospieť k záveru, že touto otázkou sa tento súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 2 smernice 2005/29 v spojení s jej článkom 13 vykladať v tom zmysle, že bráni výkladu vnútroštátneho práva, ktorý spotrebiteľovi, ktorý uzatvoril zmluvu z dôvodu nekalej obchodnej praktiky obchodníka, priznáva právo požadovať vyhlásenie neplatnosti tejto zmluvy.

75 Na účely odpovede na uvedenú otázku treba v prvom rade určiť, či článok 3 ods. 2 tejto smernice bráni tomu, aby členské štáty priznali spotrebiteľom takéto právo ako sankciu za uplatnenie nekalej obchodnej praktiky, a následne v prípade zápornej odpovede určiť, či vyhlásenie neplatnosti zmluvy možno považovať za účinné, primerané a odrádzajúce sankčné opatrenie v zmysle článku 13 uvedenej smernice.

76 Pokiaľ ide v prvom rade o výklad článku 3 ods. 2 tejto smernice, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je na účely výkladu ustanovenia práva Únie potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou [rozsudok z 26. apríla 2022, Landespolizeidirektion Steiermark (Maximálna doba trvania kontroly vnútorných hraníc), C-368/20 a C-369/20, EU:C:2022:298, bod 56].

77 Pokiaľ ide po prvé o znenie tohto ustanovenia, zo samotného znenia tohto ustanovenia vyplýva, že pri neexistencii harmonizácie všeobecných aspektov zmluvného práva na úrovni Európskej únie sa platnosť zmlúv spravuje vnútroštátnym právom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. februára 2021, Stichting Waternet, C-922/19, EU:C:2021:91, body 42 a 45).

78 Pokiaľ ide po druhé o kontext, do ktorého patrí uvedené ustanovenie, na jednej strane odôvodnenie 9 smernice 2005/29 jasne uvádza, že táto smernica sa nielenže nedotýka vnútroštátnych právnych predpisov o zmluvnom práve, ale ani individuálnych žalôb podaných osobami, ktoré boli poškodené nekalými obchodnými praktikami.

79 Na druhej strane Súdny dvor rozhodol, že táto smernica v článku 5 ods. 1 len stanovuje, že nekalé obchodné praktiky „sú zakázané“, a preto ponecháva členským štátom určitú mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o výber vnútroštátnych opatrení zameraných na boj proti týmto praktikám v súlade s článkami 11 a 13 tej istej smernice, za predpokladu, že sú primerané a účinné a že takto stanovené sankcie sú účinné, primerané a odrádzajúce (rozsudok z 19. septembra 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, bod 31 a citovaná judikatúra).

80 Súdny dvor spresnil, že hoci sa článok 11 tejto smernice obmedzuje len na požiadavku, aby členské štáty zabezpečili existenciu vhodných a účinných prostriedkov na boj proti takýmto praktikám, takéto prostriedky môžu spočívať v žalobe proti takýmto praktikám, ktorej cieľom je ukončiť ich (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. septembra 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, bod 42).

81 Po tretie, pokiaľ ide o účel smernice 2005/29, jej cieľom je zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov a na tento účel zabezpečiť účinný boj proti nekalým praktikám v záujme týchto spotrebiteľov (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. apríla 2015, UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, body 32 a 51).

82 Z doslovného, systematického a teleologického výkladu článku 3 ods. 2 smernice 2005/29 teda vyplýva, že toto ustanovenie nebráni tomu, aby členské štáty priznali spotrebiteľovi, ktorý uzavrel zmluvu z dôvodu nekalej obchodnej praktiky, právo domáhať sa vyhlásenia tejto zmluvy za neplatnú, pokiaľ je takéto sankčné opatrenie účinné, primerané a odradzujúce v zmysle článku 13 tejto smernice.

83 Tento výklad nie je spochybnený okolnosťou, že smernica 2019/2161 vložila do smernice 2005/29 nový článok 11a, ktorý vo svojom odseku 1 stanovuje, že „spotrebitelia, ktorí boli poškodení nekalými obchodnými praktikami, majú prístup k primeraným a účinným prostriedkom nápravy vrátane odškodnenia za škodu, ktorú utrpeli, a v relevantnom prípade… ukončenia zmluvy“, pričom vo svojom odseku 2 spresňuje, že „nie je dotknuté uplatňovanie iných prostriedkov nápravy, ktoré majú spotrebitelia k dispozícii podľa… vnútroštátneho práva“.

84 Okrem toho, že lehota na prebratie smernice 2019/2161 uplynula 28. novembra 2021, a tak tento článok 11a nie je relevantný na účel výkladu článku 3 ods. 2 a článku 13 smernice 2005/29 v prejednávanej veci, jeho vloženie do smernice 2005/29 v každom prípade len potvrdzuje fakt, že

členské štáty mohli a naďalej môžu spotrebiteľom, ktorí boli poškodení nekalými obchodnými praktikami, priznať iné prostriedky nápravy, medzi ktoré patrí aj právo spotrebiteľa domáhať sa vyhlásenia neplatnosti zmluvy uzatvorenej v dôsledku takejto praktiky.

85 Pokiaľ ide v druhom rade o účinnú, primeranú a odradzujúcu povahu sankčného opatrenia v zmysle článku 13 tejto smernice spočívajúceho vo vyhlásení zmluvy za neplatnú, Súdny dvor na jednej strane zdôraznil, že prináleží vnútroštátnym súdom, ktoré majú ako jediné právomoc vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo, aby posúdili, či vzhľadom na všetky okolnosti prejednávaných vecí je členskými štátmi zavedený režim sankcií ukladaných obchodníkom dopúšťajúcim sa nekalých obchodných praktík v súlade s judikatúrou pripomenutou v bode 79 tohto rozsudku, a konkrétnejšie so zásadou proporcionality (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. apríla 2015, UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, body 58 a 59, ako aj analogicky rozsudok z 5. marca 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, bod 27).

86 Na druhej strane Súdny dvor na účely poskytnutia spresnení – s cieľom usmerniť vnútroštátne súdy pri takomto posudzovaní – konštatoval, že sankcia neplatnosti zmluvy v zásade spĺňa požiadavky účinnosti, proporcionality a odrádzajúceho účinku stanovené ustanovením obdobným článku 13 smernice 2005/29 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. marca 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, body 25, 26, 29 a 30, ako aj citovanú judikatúru).

87 V tejto súvislosti treba zároveň pripomenúť, že Súdny dvor v súvislosti s obchodnými praktikami súvisiacimi s pristúpením spotrebiteľov ku skupinovým zmluvám „unit-inked“, o aké ide vo veci samej, rozhodol, že hoci smernica 2002/83 nevyžaduje, aby nesprávne splnenie predzmluvnej informačnej povinnosti stanovenej v jej článku 36 ods. 1 viedlo k nulitnosti alebo neplatnosti skupinovej zmluvy „unit-inked“ alebo vyhláseniu o pristúpení k nej, vnútroštátne súdy sú napriek tomu povinné posúdiť, či vzhľadom na zásadný význam, ktorý majú zmluvné informácie uvedené v bode 56 tohto rozsudku, pre formovanie vôle spotrebiteľa k nej pristúpiť, môže nesprávne splnenie tejto informačnej povinnosti viesť k zneplatneniu jeho súhlasu byť viazaný uvedenou zmluvou [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „unit-linked“), C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, body 125 a 126].

88 Za týchto podmienok sa právo spotrebiteľa domáhať sa neplatnosti zmluvy uzatvorenej v dôsledku nekalej obchodnej praktiky spočívajúcej vo vypracovaní vzorovej skupinovej zmluvy „unit-linked“, ktorá neumožňuje tomuto spotrebiteľovi pochopiť povahu a štruktúru poistného produktu a riziká s ním spojené, javí ako účinná, primeraná a odrádzajúca sankcia v zmysle článku 13 smernice 2005/29, čo v každom prípade prináleží overiť vnútroštátnemu súdu vzhľadom na všetky relevantné okolnosti prejednávanej veci.

89 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 2 smernice 2005/29 v spojení s jej článkom 13 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni výkladu vnútroštátneho práva, ktorý spotrebiteľovi, ktorý uzatvoril zmluvu v dôsledku nekalej obchodnej praktiky obchodníka, priznáva právo požadovať neplatnosť tejto zmluvy.

O štvrtej otázke

90 Štvrtá otázka bola položená pre prípad kladnej odpovede na tretiu otázku. Vzhľadom na odpoveď na tretiu otázku teda nie je potrebné na ňu odpovedať.

O trovách

91 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (deviata komora) rozhodol takto:

1. **Článok 3 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES, a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“),**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   „nekalou obchodnou praktikou“ v zmysle tohto ustanovenia môže byť sformulovanie vzorovej skupinovej zmluvy o životnom poistení, ktorá je spojená s kapitálovým fondom, zo strany poisťovne, ktoré neumožňuje spotrebiteľovi, ktorý pristúpi k tejto skupinovej zmluve na návrh druhého podniku, ktorý je poistníkom, pochopiť povahu a štruktúru poistného produktu, a ani riziká, ktoré sú s ním spojené, a že táto poisťovňa musí niesť zodpovednosť za túto nekalú obchodnú praktiku.

2. **Článok 3 ods. 2 smernice 2005/29 v spojení s článkom 13 tejto smernice**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   nebráni výkladu vnútroštátneho práva, ktorý spotrebiteľovi, ktorý uzatvoril zmluvu v dôsledku nekalej obchodnej praktiky obchodníka, priznáva právo požadovať neplatnosť tejto zmluvy.

Podpisy